

JASNE ZAKONSKE ODREDBE PREDUSLOV ZA ZADOVOLJNOG KUPCA

D. Čomić, Novi Sad, Srbija,
B. Radulović, ODS EPS Distribucija, Beograd, Srbija,
D. Tunguz, ODS EPS Distribucija, Beograd, Srbija,
M. Breberina, ODS EPS Distribucija, Beograd, Srbija.

KRATAK SADRŽAJ

Operator distributivnog sistema (ODS) ima objektivne teškoće u obavljanju svoje pretežne delatnosti. Cilj ovog rada je da ukaže na njih kako bi se pokrenule potrebne promene u Zakonu o energetici i Uredbi o uslovima isporuke i snabdevanja električnom energijom (Uredba). Jasno definisanim aktima se jedino može obezbediti jednoobrazno i nedvosmisleno postupanje po Zakonu čime će se obezbediti da kupci budu zadovoljni.

Takođe, ne samo jasno definisanje nejasnih ili nedovoljno jasnih odredbi Zakona o energetici i Uredbe o uslovima isporuke i snabdevanja električnom energijom, nego i iniciranje ekonomskog razmišljanja, kao što je način očitavanja mernih uređaja, je potreba aktuelnosti sveobuhvatne racionalizacije i način domaćinskog ponašanja ODS, koja je u ime društvene zajednice dužna da predlaže i ukazuje na nužne promene.

Ove i druge promene će olakšati rad ODS, uz više detalja potkrepljenih praktičnim primerima i analizama. One su svakako vredan pokušaj autora da pomogne u ukazivanju na nužnost promena u ovoj oblasti kao pokušaj racionalizacije u poslovanju ODS i stvaranje zadovoljnog kupca.

KLJUČNE REČI: Promene u Zakonu o energetici i Uredbi o uslovima isporuke i snabdevanja električnom energijom.

CLEAR RULES OF LAW ARE PRECONDITION FOR A SATISFIED CUSTOMER

D. Comic, Novi Sad, Serbia,
B. Radulovic, ODS EPS Distribucija, Beograd, Serbia,
D. Tunguz, ODS EPS Distribucija, Beograd, Serbia,
M. Breberina, ODS EPS Distribucija, Beograd, Serbia.

SUMMARY

The Distribution System Operator (DSO) has objective difficulties in carrying out its activities from the founding act. The purpose of this paper is to point out these difficulties in order to make necessary changes in the Government's Energy Law and the Regulation of General Conditions for the Supply of Electricity. Clearly defined acts can provide clear and unambiguous treatment according to the law, which will ensure that customers will be satisfied.

In addition, not only clarification of unclear or not enough clear rules of the Energy Law and the Regulation of general conditions for the supply of electricity, but also the initiation of economic reflection, such as the method of reading measuring devices, is useful for the current state of large rationalization. In this way, DSO's behavior on behalf of the social community must suggest and point to the necessary changes.

These and other changes will make the operation of the DSO easier, with more details supported by practical examples and analysis. Those are useful attempt of author to help showing the necessity of change in this field as a try to rationalize DSO business and create a satisfied customer.

KEY WORDS: Changes in the Energy Law and the Regulation on general conditions for electricity supply.

UVOD

Osnovni cilj svakog privrednog subjekta je zadovoljstvo kupca. Tim poslovnim motom ODS pristupa korisnicima, tako da su odnosi sa učesnicima na tržištu i ravnopravnost na tržištu električne energije ključni za ODS.

Misija „Elektroprivrede Srbije“ je sigurno snabdevanje kupaca električnom energijom, pod tržišno najpovoljnijim uslovima, uz stalno podizanje kvaliteta usluga, unapređenje brige o životnoj sredini i uvećanje dobrobiti zajednice.

Vizija „Elektroprivrede Srbije“ je da bude društveno odgovorna, tržišno orijentisana i profitabilna kompanija, konkurentna na evropskom tržištu i sa značajnim uticajem u regionu, prepoznata kao pouzdan partner domaćim i međunarodnim kompanijama. 2014. godine je došlo do promene misije i vizije sistema EPS-a. Nije više akcenat misije i vizije sigurno napajanje kupaca već se akcenat više baca na profitabilno poslovanje što svakako ide u prilog ovog rada.

Korporativno opredeljenje i prioritet ODS je da se kupcima električne energije obezbedi ravnopravnost, komforniji i lakši uslovi za korišćenje utrošene električne energije. Pri tome se vodi računa da svi učesnici na tržištu, budu zadovoljni kvalitetom izvršene usluge. Navedeni princip je trajan i ničim se ne sme narušiti.

ODS kao operator distributivnog sistema, stalno prati tehnološki proces, osluškuje potrebe učesnika na tržištu, sagledava nelogičnosti, nedorečenosti, uslove pod kojima se učesnici na tržištu dovode u neravnopravan položaj i predlaže mere jer bi bez promena u konačnom sadašnji način rada bio protivian ugledu i ekonomskim interesima ODS (1).

U uslovima tržišne ekonomije svi zaposleni, su u funkciji unapređenja nivoa usluga. Isto tako svi zaposleni su jednako zavisni od toga koliko će kupci biti zadovoljni njihovim uslugama.

Bitno je održati poverenje učesnika na tržištu, ali i stalno tražiti način na koji će se uspešno sačuvati to poverenje.

Još značajnije je unapređivati poverenje učesnika na tržištu i podići ga na viši nivo.

Jedan od načina podizanja poverenja učesnika na tržištu je stalno unapređivanje saradnje izmenom obavezujućih zakonskih i dokumenata koji uređuju ovu oblast kako bi učesnici na tržištu bili zadovoljni.

Upravo to opredeljenje je dalo odrednicu ovog rada.

OČITAVANJE MERNIH UREĐAJA U ODS

Operator distributivnog sistema (ODS), u skladu sa odredbom člana 136. stav 1. tačka 27., Zakona o energetici, obezbeđuje podatke o potrošnji i proizvodnji električne energije na osnovu očitavanja brojila električne energije ili utvrđenih profila potrošnje i u propisanom roku obezbeđuje pristup podacima o očitavanju operatoru prenosnog sistema, učesniku na tržištu, proizvođaču, snabdevaču i balansno odgovornoj strani.

U skladu sa odredbom člana 49, uslova za isporuku i snabdevanje električnom energijom (3), operator distributivnog sistema, dužan je da očitava merne uređaje električne energije u intervalima utvrđenim kao obračunski period, u skladu sa metodologijom kojom se utvrđuje cena za pristup, odnosno korišćenje sistema kojim upravlja.

U slučaju da se merenje isporučene i preuzete električne energije i snage očitava za vremenski period duži od obračunskog intervala, operator sistema je u obavezi da izmerene veličine preračuna po obračunskim intervalima za period očitavanja, koristeći standardizovani dijagram opterećenja (profil potrošnje) za tu kategoriju korisnika sistema.

Svaki učesnik na tržištu je, u skladu sa Zakonom o energetici (2), obavezan da obezbedi nesmetan pristup mernom uređaju. Međutim, u slučajevima kada merno mesto, iz nekih razloga, nije dostupno čitaču, isto može ostati neočitano.

Zakon i Uredba ne predviđaju da korisnik distributivnog sistema dostavlja stanja mernih uređaja, pa ni u slučaju neočitavanja, već da je korisnik dužan da obezbedi pristup mernom uređaju, a ukoliko kupac ne obezbedi pristup, ODS može podneti prekršajnu prijavu.

U proseku, potrošnja oko 5% učesnika na tržištu, na ovaj način nije obračunata. Takav način obračuna utroška električne energije ne posmatra ravnopravno sve kupce električne energije. Za kupce koji redovno bivaju očitani obračunava se registrovana električna energija. Ako se ima u vidu da se neočitana brojila ponavljaju svakog meseca, pa i oko 3% da nisu očitana i duže od godinu dana postavlja se pitanje ekonomskih gubitaka u smislu blagovremene naplate potraživanja od kupca i eventualne zastarelosti potraživanja za utrošenu električnu energiju.

Neobračunata električna energija, u redovnom ciklusu obračuna, utiče i na iznos gubitaka u isporuci električne energije, kao i na finansijske izdatke ODS na plaćanje gubitaka električne energije i neosnovano povećanje prikazanih gubitaka u odnosu na stvarne i planirane.

UTICAJ NEOČITANOSTI MERNIH UREĐAJA NA PRIKAZ GUBITAKA ELEKTRIČNE ENERGIJE U DISTRIBUTIVNOM SISTEMU

Neočitavanjem mernih uređaja, usled nemogućnosti pristupa mernom mestu, utrošena električna energija se ne očitava, tj. ne obračunava. U bazi sistema, koji služi za obračun, se beleži da u tom obračunskom periodu potrošnje nije bilo. Kako se aktivna energija meri u kontinuitetu, prvim sledećim očitavanjem stanja mernog uređaja postoji mogućnost da se očitava stanje mernih uređaja tj. da se obračuna električna energija, koja prethodno nije očitana, ali ovo ipak za posledicu ima određeno povećanje prikazanih gubitaka električne energije u datom obračunskom periodu.

Prikaz gubitaka električne energije u distributivnom sistemu može se vršiti na:

- nivou jednog obračunskog perioda,
- kumulativnom nivou (na primer u periodu od početka kalendarske godine do tekućeg perioda).

Usled neočitivosti mernih uređaja prikazani gubici u isporuci električne energije se razlikuju od stvarnih gubitaka. Analize radi, pretpostavimo da je u jednom obračunskom periodu neočitano 5% mernih mesta.

Da bi se odredila razlika između prikazanih i stvarnih gubitaka najpre je potrebno znati da li se radi o mernim mestima učesnika na tržištu kategorije Domaćinstva ili o mernim mestima preko kojih se snabdevaju učesnici na tržištu kategorije Srednji napon, Niski napon, Široka potrošnja – privreda itd.

Pretpostavimo da su neočitana merna mesta učesnici na tržištu kategorije Domaćinstva, sa prosečnom mesečnom potrošnjom od 350 kWh.

U tabeli 1 navešćemo konkretan podatak za 2015 godinu u Ogranaku koji ima oko 286,000 učesnika na tržištu (4).

Tabela 1- Prikazani i stvarni gubici u isporuci el. energije za jedan Ogranak ODS

	Preuzeta el. energija u distributivni sistem (kWh)	Isporučena el. energija korisnicima sistema (kWh)	Gubici (kWh)	Prikazani gubici na mesečnom nivou (%)	Stvarni gubici na mesečnom nivou (%)	Razlika
JANUAR	232,111,016	198,882,633	33,228,383	14.32%	12.15%	2.16%
FEBRUAR	212,088,320	183,280,454	28,807,866	13.58%	11.22%	2.37%
MART	221,286,297	194,467,526	26,818,771	12.12%	9.85%	2.27%
APRIL	187,318,825	169,891,961	17,426,864	9.30%	6.62%	2.68%
MAJ	173,480,770	160,175,612	13,305,158	7.67%	4.78%	2.89%
JUN	168,938,496	157,639,642	11,298,854	6.69%	3.72%	2.97%
JUL	183,797,572	170,593,244	13,204,328	7.18%	4.45%	2.73%
AVGUST	176,298,203	164,912,078	11,386,125	6.46%	3.61%	2.85%
SEPTEMBAR	169,891,143	158,690,881	11,200,262	6.59%	3.64%	2.95%
OKTOBAR	200,445,675	180,110,690	20,334,985	10.14%	7.64%	2.50%
NOVEMBAR	207,686,656	185,105,559	22,581,097	10.87%	8.46%	2.42%
DECEMBAR	232,753,510	205,281,539	27,471,971	11.80%	9.65%	2.16%
UKUPNO	2,366,133,779	2,129,031,819	237,101,960	10.02%	9.81%	0.21%

U gornjem primeru 5% učesnika na tržištu iznosi 14,310.

Ako oni prosečno troše po 350 kWh električne energije, ukupna količina električne energije koja nije očitana iznosi 5,017,531 kWh.

Iz tabele se vidi da na mesečnom nivou stvarni gubici imaju za više od 2% veću vrednost u odnosu na prikazane gubitke.

Na godišnjem nivou ta razlika je 0.21%.

Električnu energiju od 5,017,531 kWh, koja ne uđe u jedan mesečni bilans, zbog neočitosti, za navedeni Ogranak, ODS mora nadoknaditi po ceni od oko 5 dinara.

Ukupan iznos kojim ODS plaća nadoknadu za ove gubitke je:

$5,017,531 \times 5 = 25,087,655$,

ili približno 25 miliona dinara.

Za 12 meseci, u navedenom primeru, Ogranak ODS mora nadoknaditi električnu energiju za prikazane gubitke, po ovom osnovu, u vrednosti od oko 300 miliona dinara.

Vrednosti koje su izračunate u gornjem primeru mogu biti manje, ukoliko su neočitana merna mesta na kojima nije bilo potrošnje ili je ona realno bila manja od 350 kWh.

Nadoknada za električnu energiju za prikazane gubitke, može biti i veća, u koliko su neočitana merna mesta iz kategorija gde je uobičajena potrošnja veća, kao što su Srednji napon, Niski napon i merna mesta Široke potrošnje sa velikom odobrenom snagom.

Osim finansijskih gubitaka koji nastaju na gore opisani način, potencijalna posledica neočitavanja je i odstupanje od Godišnjeg Plana Poslovanja, zbog prekoračenja planiranih gubitaka, što može dovesti do dodatnih finansijskih troškova za ODS.

Stoga ODS, posebno u upravljanju tokovima el. energije, ima priliku i odgovornost da svojim investicionim i drugim aktivnostima utiču na smanjenje gubitaka električne energije.

Ako se ima u vidu da su troškovi planiranja, izrada planskih dokumenata i sama izgradnja jedne transformatorske stanice 110/20(10) kV do 200 miliona jasno je da se bespotrebnim izdacima značajno umanjuje snaga ODS i usporava njen razvoj.

Kako je u primeru navedeno, područje oko 286,000 učesnika na tržištu, ako se uprosečeno preslika na celu Srbiju taj iznos se značajno uvećava. Pretpostavimo da u Republici Srbiji ima oko 3,200,000 učesnika na tržištu. Tada se iznos sredstava izgubljenih po ovoj osnovi (iznos od 300 miliona dinara) uvećava za približno 11 puta.

Iznos od 3,3 milijarde dinara je veoma značajan iznos i zaslužuje posebnu pažnju. Za navedeni iznos ODS bi mogao izgraditi 16,5 transformatorskih stanica 110/20(10) kV.

Kada se zna da je kao posledica tehnološkog razvoja veliki broj uređaja, koje pokreće električna energija, koji su u mnogome promenili život čoveka, ali su ujedno postali i njegova životna potreba, pred elektrodistributere se postavljaju zahtevi za kontinuitet, kvalitet u isporuci električne energije i kvalitet isporučene električne energije, uz zadovoljstvo kupca.

Softificirana oprema kod učesnika na tržištu električne energije u kategoriji domaćinstvo oseti sve prekide i promene napona, a kod učesnika na tržištu u privredi posledice su još veće, koje se odražavaju na proizvodnju izazivajući „škart“ proizvoda ili kompletan zastoj u proizvodnom procesu (1).

Kao što se vidi umesto da se finansijska sredstva ODS usmere na investicije u elektroenergetske objekte koje dominantno utiču na pouzdanost i zadovoljstvo kupca ona bivaju nepotrebno angažovana i od tih sredstava učesnik na tržištu ne vidi poboljšanje nivoa usluge.

Stoga je prirodno da se uvede procena potrošnje za sve kupce kod kojih nije izvršeno očitavanje mernih uređaja i da ne bude mernih uređaja za koje nije bilo obračuna utroška električne energije.

Za sva neočitana merna mesta bi se primenio princip procene potrošnje za određeni obračunski period na osnovu energetske pokazatelja i profila potrošnje koja su ostvarena na tim mernim mestima u prethodnom periodu uzimajući u obzir više prethodnih obračunskih perioda. Kada se merno mesto očita u zavisnosti od nivoa odstupanja radila bi se eventualna korekcija i rekalkulacija profila.

Takođe, veoma značajno bi bilo da se u zakonskim okvirima plaćanje odstupanja sa mesečnog nivoa promeni na neki veći period, na primer godišnji. Ovim bi se svakako smanjio uticaj sezonalnosti neočitavanja i specifičnosti određenih meseci koji odstupaju od planskih.

U ovakvim slučajevima ODS po trenutno važećim propisima ne može vršiti estimaciju potrošnje za periode u kome nije bilo očitavanja.

Pozitivna strana estimacije potrošnje u slučaju neočitavanja je blagovremeno izdavanje obračuna.

Na ovako izdat račun, učesnik na tržištu bi svakako imao mogućnost reklamacije, u slučaju da estimacija ne odgovara realnoj potrošnji.

Estimacija potrošnje bi mogla da se radi na osnovu istorije potrošnje za dato merno mesto tj. na osnovu sličnog obračunskog perioda u prethodnoj godini ili na osnovu prosečne potrošnje za datu kategoriju potrošnje.

UTICAJ NEOČITANOSTI MERNIH UREĐAJA NA RAVNOPRAVNOST UČESNIKA NA TRŽIŠTU I PROFIT EPS

Svaki učesnik na tržištu ima pravo i obavezu da njegovo merno mesto bude očitano, posledica čega će biti obračun utroška električne energije. Time se ostvaruje neprikosnoveno pravo učesnika na tržištu na ravnopravnost. U koliko sva merna mesta ne budu očitana javiće se sistemski prostor za neravnopravnost na tržištu. Zato iz raporta čitača (6) sagledajmo najčešće uzroke zašto prilikom periodičnog očitavanja neka merna mesta nisu očitana, dato u tabeli 2.

Tabela 2- Najčešći slučajevi ne očitavanja mernog mesta kupca

Raport čitača
Zaključan objekat, zaključan orman mernog mesta (vikendica, niko ne stanuje – domaćinstvo, lokal ne radi – virmanac)
Učesnik na tržištu ili pas sprečava pristup mernom mestu i ne dozvoljava očitavanje
Merno mesto ne postoji na datoj adresi, nepoznat učesnik na tržištu, netačni podaci o kupcu (nema objekta ni mernog uređaja na terenu)
Priključak ili merni uređaj ne postoje na datoj adresi (postoji objekat)
Objekat urušen, srušen, napušten (ne postoji merni uređaj)
Isključeno brojilo, obustavljena isporuka električne energije (postoji objekat, postoji priključak i merni uređaj)
Netačan broj brojila, netačan broj brojčanika, brojilo na mernom mestu ima različit broj cifara od broja u bazi
Učesnik na tržištu u objektu bez naziva ulice i/ili broja

Ukoliko merno mesto nije očitano nekoliko meseci, posledica je da će nakon očitavanja učesnik na tržištu biti u obavezi da plati, osim obračuna za poslednji mesec i korigovane obračune za prethodne mesece, čime se ovaj učesnik na tržištu dovodi u nepovoljnu poziciju u smislu izmirenja više obračuna odjednom.

Jednostavnosti radi, pretpostavićemo da su neočitana merna mesta učesnika na tržištu kategorije Domaćinstva, sa prosečnom mesečnom potrošnjom od 350 kWh.

Pod pretpostavkom da je 5% mernih mesta učesnika na tržištu neočitano u Ogranku, koji je naveden u primeru, u datom obračunskom periodu, zbog neočitanoosti neće biti obračunata mrežarina za pomenutih 5,017,531 kWh po ceni za pristup sistemu za distribuciju električne energije za učesnike na tržištu koji se snabdevaju na mernim mestima sa jednotarifnim merenjem 2.745 din po kWh, što iznosi oko 14 miliona dinara na mesečnom nivou.

Na godišnjem nivou je to 168 miliona dinara.

Kako je u pitanju područje oko 286,000 učesnik na tržištu ako se to uprosečeno preslika na celu Srbiju taj iznos se, kako smo ranije naveli, uvećava za približno 11 puta.

Ukupno je ne obračunato 1 milijarda i 848 miliona dinara.

Ovo su veoma značajna sredstva koja će u narednom periodu možda biti delimično naplaćena, a deo možda teoretski i nikad zbog ko zna kada mogućeg očitavanja i eventualne zastarelosti potraživanja.

Zbog svega gore navedenog pokrećemo inicijativu da se uvede procena potrošnje za sve kupce kod kojih nije izvršeno očitavanje mernih uređaja i da ne bude mernih uređaja za koje nije bilo obračuna utroška električne energije.

ISPRAVKA REGISTROVANIH PODATAKA

Operator distributivnog sistema, u skladu sa odredbama članova 51 - 53. Uredbe o uslovima isporuke i snabdevanja električnom energijom, dužan je da izvrši ispravku registrovanih podataka za obračunski period, ako se kontrolom mernog uređaja u upotrebi ili kontrolom obračuna utvrdi ispunjenost uslova za ispravku registrovanih podataka koji su utvrđeni odredbom člana 51. Uredbe o uslovima isporuke i snabdevanja električnom energijom.

O ispravci registrovanih podataka, operator sistema je dužan da obavesti snabdevača, odnosno javnog snabdevača i korisnika sistema, ako je ispravka izvršena po isteku obračunskog perioda za koji je već izdat račun za pristup sistemu, kao i da izvrši ispravku izdatog računa za taj obračunski period.

Na osnovu obaveštenja iz stava 1. ovog člana, snabdevač, odnosno javni snabdevač će izvršiti ispravku izdatog računa krajnjem kupcu.

U praksi operatora distributivnog sistema često postoji dilema u pogledu vremenskog opsega koji se može obuhvatiti ispravkom registrovanih podataka, tj. dilema u pogledu povratnog dejstva ispravke registrovanih podataka.

Prethodno važeća Uredba o uslovima isporuke električne energije neposredno je - direktnom pravnom normom - uređivala povratno dejstvo ispravke registrovanih podataka u određenim slučajevima, sa rokom zastarelosti kao ograničenjem povratnog dejstva.

Važeća Uredba o uslovima isporuke i snabdevanja električnom energijom poznaje ispravku registrovanih podataka kao moguću u dva momenta, i to nakon kontrole mernog uređaja i nakon kontrole obračuna, pri čemu:

- a) redovna kontrola mernog mesta se vrši „po pravilu jedanput u šest meseci, a najduže na period od godinu dana”, saglasno odredbama Zakona o energetici, član 199. stav 3;
- b) kontrola obračuna, u kontekstu povratnog dejstva ispravke registrovanih podataka, Uredbi je poznata tek kroz sintagmu „odgovarajući prethodni period” gde odsustvo preciznog ili odredivog vremenskog parametra smatramo ne deluje, a priori, u korist proširenja povratnog dejstva na period duži od kontrole mernog mesta, već naprotiv odsustvo parametra deluje u korist analogije sa vremenskim oročenjem kontrole mernog mesta.

U članu 52 Uredbe se definiše:

„Ako se utvrdi da je obračunska konstanta mernog uređaja bila pogrešno utvrđena, registrovanje će se izvršiti primenom ispravne obračunske konstante mernog uređaja.

Ako se utvrdi da uređaj za upravljanje tarifama (interni sat na brojilu, uklopni sat, MTK ili RTK prijemnik) nije ispravno funkcionisao, ukupno registrovana električna energija u tom periodu raspoređiće se prema odnosu ostvarenih vrednosti po tarifama u odgovarajućem prethodnom periodu kad je registracija bila ispravna, odnosno na osnovu dijagrama aktivne i reaktivne snage i njihove raspodele po tarifama, ukoliko ovi podaci postoje.

U slučaju da podaci iz stava 2. ovog člana ne postoje, ukupno registrovana električna energija raspoređiće se srazmerno vremenu trajanja tarifa.

Ako se utvrdi da je registrovanje na glavnom brojilu bilo netačno, za obračun će se primeniti registrovana energija, odnosno snaga na kontrolnom brojilu (kontrolno brojilo je overeno brojilo iste klase tačnosti i metroloških karakteristika kao i glavno brojilo na istom mestu merenja, pomoću kojeg se kontroliše tačnost mernih podataka sa glavnog brojila) registrovanom kod operatora sistema, ukoliko postoji.

Ukoliko ne postoji kontrolno brojilo registrovano kod operatora sistema, za procenu neregistrovane električne energije će se primeniti merni podatak registrovan u sistemu za prikupljanje i obradu podataka u realnom vremenu, nadzor rada, daljinsko komandovanje i upravljanje sistemom, ukoliko postoji.

Ukoliko ne postoji merenje koje bi dalo podatak o neregistrovanoj električnoj energiji, operator sistema će izvršiti procenu neregistrovane električne energije imajući u vidu potrošnju, odnosno proizvodnju na mernom mestu u odgovarajućem prethodnom periodu”.

Sagledavajući navedeno, zbog nedorečenosti važeće Uredbe, vrlo često pravnici sugerišu kao moguć rezon (5) koji povlači analogije iz Zakona o energetici za obračun neovlašćene potrošnje gde se obračun neovlašćene potrošnje električne energije vrši najduže na period od 6 meseci, i to takođe u kontekstu sa kontrolom mernog mesta, pa bi proširenje povratnog dejstva ispravke registrovanih podataka na period koji bi bio duži od poslednje kontrole mernog uređaja tj. duži od perioda od 6 meseci, stavilo savesnog kupca električne energije u nepovoljniji položaj od lica koje je neovlašćeno trošilo električnu energiju.

Prema navedenom rezonu, povlači se analogija da se ispravka registrovanih podataka može vršiti samo za period od dana prethodne kontrole mernog mesta do dana kontrole kojom je utvrđena nepravilnost, ako je taj period kraći od šest meseci. Ukoliko je taj period duži od šest meseci, korekcija obračuna se može vršiti samo za period od 6 meseci. Ovo stoga što je ODS dužan da poštuje pravilo koje je ustanovljeno Zakonom o energetici (kontrola mernog mesta jedanput u 6 meseci), a ne izuzetak od pravila (kontrola mernog mesta na period od godinu dana), i naročito u kontekstu ravnopravnog položaja savesnog kupca električne energije kao posebno bitnog momenta u razmatranju povratnog dejstva ispravke registrovanih podataka.

Po ovakvom rezonovanju savesni učesnik na tržištu električne energije bi trpeo zbog eventualnih propusta operatora distributivnog sistema u pogledu dinamike ispunjenja zakonskih obaveza koje se odnose na obavezu očitavanja i kontrole mernog mesta.

Međutim to nije ispravan rezon jer u Uredbi, „odgovarajući prethodni period“ se koristi u drugom kontekstu, odnosno u kontekstu procene iznosa energije, na koji način da procenimo iznos neregistrovane energije, ne u kontekstu perioda.

Zato smatramo da je drugi rezon, koji mi predlažemo, korektniji, a on predviđa da bi jednoznačno postupanje počivalo na primeni prethodno važeće Uredbe o uslovima isporuke i snabdevanja električnom energijom koja je neposredno - direktnom pravnom normom - uređivala povratno dejstvo ispravke registrovanih podataka u određenim slučajevima, sa rokom zastarelosti kao ograničenjem povratnog dejstva.

Dosledna, jednoznačna i lakša primena prethodne Uredbe upućuje autore da predlažu da se kao kriterijum povratnog vremenskog opsega upotrebi određena vremenska odrednica, u svakom slučaju veća od 6 meseci i primerena nastanku neispravnosti.

Zastarelost utvrđuje Sud, po osnovu fakultativnog materijalnopravnog prigovora dužnika.

S obzirom na mehanizam ispravke registrovanih podataka, po kome ODS iskazuje korekciju snabdevaču, a ne kupcu – dužniku, jasno je da bi utvrđivanje zastarelosti u svakom pojedinačnom slučaju podrazumevalo iscrpljivanje vremenskog i materijalnog resursa: ovo stoga što bi učesnik na tržištu – dužnik morao da ospori ispravljen račun u sudskom postupku – izjavljivanjem prigovora - kako bi Sud utvrdio zastarelost.

Umesto ovako komplikovanog, dugotrajnog i skupog mehanizma, jednostavnije je i po kupca povoljnije rešenje, po kome se povratno dejstvo određuje neposredno novom Uredbom.

Smatramo da će napred navedeno obrazloženje doprineti ravnopravnom položaju svih korisnika distributivnog sistema.

Stoga predlažemo da Ministarstvo rudarstva i energetike da ODS mišljenje o opsegu povratnog dejstva ispravke registrovanih podataka za primenu odmah, a istovremeno pokrene proceduru donošenja nove Uredbe o uslovima isporuke i snabdevanja električnom energijom jer je ovo pitanje izuzetno bitno ne samo za ODS nego i za sve korisnike distributivnog sistema električne energije.

Navedeno je potrebno svakako uraditi s obzirom da je donešen novi Zakon o energetici, a ostala je stara Uredba.

ZAKLJUČAK

Ovaj rad je inicijator potrebnih promena koje će doneti uređenost odnosa u oblasti ravnopravnosti učesnika na tržištu i njihovog zadovoljstva (7).

Potrebno je da Ministarstvo rudarstva i energetike, u zakonskim i aktima koji regulišu ovu oblast urede da su ugovorne strane saglasne da u slučaju nedostupnosti i nemogućnosti očitavanja mernih uređaja, Snabdevač može izvršiti obračun na osnovu procene kontinuirane potrošnje.

Takođe, Ugovorne strane su saglasne da izuzetno, u slučaju nedostupnosti i nemogućnosti očitavanja mernih uređaja, Snabdevač može prihvatiti očitavanje izvršeno od strane Kupca za najviše tri obračunska perioda uzastopno.

U koliko godinu dana unazad nije bilo moguće izvršiti očitavanje mernog uređaja korisnika distributivnog sistema procena potrošnje će se izvršiti kao prosečna potrošnja na nivou ODS za tu kategoriju potrošnje.

Potrebno je da Ministarstvo rudarstva i energetike ODS da mišljenje o opsegu povratnog dejstva ispravke registrovanih podataka za primenu odmah, a istovremeno pokrene proceduru hitnog donošenja nove Uredbe o uslovima isporuke i snabdevanja električnom energijom.

LITERATURA

1. *Čomić D.*, "Kvalitet isporučene električne energije kao zajednički interes elektrodistribucije i potrošača", Cired-Juko Cired, Herceg Novi, septembar 2000,
2. **Zakon o energetici,**
3. **Uredba o uslovima isporuke i snabdevanja električnom energijom,**
4. *Tunguz D.*, **Uticaj neocitanosti prikazan na jednom primeru**, oktobar 2017,
5. **ODS, Dopis Ministarstvu rudarstva i energetike - Ispravka registrovanih podataka**, mart 2017,
6. *Tucaković S.*, Sektora za podršku tržištu i smanjivanje gubitaka Kragujevac, Direkcija za podršku tržištu i smanjivanje gubitaka, **Definisanje unificiranih izveštaja u oblasti očitavanja - Prilog 5 Izveštaj neočitana MM**, oktobar 2017.
7. **ODS, Unapređenje tehnoloških procesa**, Direkcija za podršku tržištu i smanjenje gubitaka, septembar 2017 godine.